

Magnuszewski, Józef

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa : Sprawozdania z działalności Wydziałów TNW : Wydział I językoznawstwa i historii literatury : Streszczenia : Pogranicza kultur jako jeden z czynników kształtujących literatury słowiańskie (od XIV do połowy XVIII wieku)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 53, 121

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i duchowej kultury karpackiej, osnutej wokół pasterstwa górskiego i współtworzonej przez żyjące ze sobą od wieków w ścisłej symbiozie autochtoniczne grupy rumuńsko- i ukraińskojęzyczne, nakładała się w ciągu niemal 150-letniego panowania austriackiego kultura austriacka, wokół której rozrastała się wspólnota posługująca się językiem niemieckim. Mniej liczna i niez warta społeczność polska była poddana ciągłemu wpływowi ze strony języków tych trzech grup większościowych. W wyniku tego tamtejsza polszczyzna i w tym wypadku w krótkim czasie wtopiła się w karpacką wspólnotę językową, która kształtowała się przedtem wiele wieków.

Józef Magnuszewski

POGRANICZA KULTUR JAKO JEDEN Z CZYNNIKÓW
KSZTAŁTUJĄCYCH LITERATURY SŁOWIAŃSKIE
(OD XIV DO POŁOWY XVIII WIEKU)

Historykowi literatur słowiańskich od XIV do połowy XVIII w. służyć mogą jako klucze otwierające międzysłowiańskie i szersze, poza ten obszar wybiegające perspektywy kategorie kręgów i wielkich europejskich prądów kulturalnych. Obok dwu z reguły branych pod uwagę kręgów: rzymskiego i bizantyjskiego, pamiętać przy tym należy o kręgu orientalnym, nie tylko ze względu na synkretyzm kultury bizantyjskiej, będącej przecież w stałym styku z Orientem, lecz i na fakt, że były czasy, gdy Dunaj stanowił północną granicę podbojów tureckich.

Przenikanie od schyłku XV w. na ziemię słowiańskie nowożytnych prądów kulturalnych zachodnich uznać można za formę dialogu między Wschodem i Zachodem. W dialogu tym ważna rola przypaść musiała ziemiom środkowoeuropejskim, zwłaszcza gdy po unii polsko-litewskiej i powstaniu państwa Jagiellonów nastąpiło przesunięcie areny dziejowej na wielkie obszary Rusi.

Wobec dokonujących się w ciągu wieków przesunięć granic między kręgami kulturalnymi i przy niejednakowym zasięgu przenikania nowożytnych prądów znaczne obszary nabrały charakteru pograniczy kulturalnych, których oblicze ukształtowała przynależność do sfer przejściowych.

Na takim tle ogólnym rozpatrywane, literatury słowiańskie od XIV do połowy XVIII stulecia są wewnętrznie zróżnicowane; w konfrontacji z tym zróżnicowaniem Słowiańszczyzna jako kompleks zwarty staje się mitem. Wyłania się natomiast konfiguracja określona językowo i geograficznie, będąca ogniwem w układzie stosunków kulturalnych kontynentu, ogniwem usytuowanym na ziemiach wschodnich i środkowych, zatem łączącym oba kontynentalne skrzydła. Łączącym, bo kulturę Europy, otoczonej na południu Morzem Śródziemnym, u swojej wschodniej nasady mającej Bramę Narodów, a na Zachodzie – otwartą na cały świat bramę atlantycką, musi przecież cechować swoiście adaptowany i funkcjonujący pluralizm.